

Két estvéli arcképvázlat

Nincs jogom azt mondani, hogy meghitt barátom volt Haar Alfréd" – írja Móra Ferenc (1885–1933) a szegedi matematikaprofesszorról. „Én mindig csak mosolygónak láttam – igaz, hogy a mosolygása mindig valami megfoghatatlan szomorúsággal volt beszegve, mint némelyik gloxiniának a piros bársonya fehér csikkal.” A Frédi című novella tanúsága szerint elég gyakran találkoztak, rendszeren a pesti utcán. „Itthon Szegeden sohase értünk rá kibeszélgetni magunkat – inkább az én hibámból, mint az övéből, mert ő sohase sietett –, hanem ha Pesten összeakadtunk, alig tudtunk megválni egymástól.”

A novella záró-emléke egy kegyetlen hideg decemberi estén, az Oktogon környékén játszódik. Este tíztől éjfél után egyik kísértük egymást a molnárszemű csillagok alatt. Könyvekről, asszonyokról, politikáiról, közös barátokról beszélünk. Pest már elaludt körülöttünk, a mi szavunk is elhalkult. Csodálatosan szikrázóak voltak azon az éjszakán a csillagok, még a Berenice haja nevű csillagcsoport apró csillagai is szétszórt ékközhalmaz gyanánt villogtak.”

Móra a csillagokra mutat: „Ott vagy, Frédikém. Haar der Berenice.” – tréfál. Haar Alfréd komolyan válaszol: „Most olvastam Sir James Jeans könyvét a világűr rejtélyeiről. The Mysterious Universe. A könyv egy fotográfiával kezdődik, amely a Berenice hajának ködfoltját mutatja, a Mount Wilson két és fél méteres nyílású távcsövével felvéve. Sir James Jeans azt mondja, a világűrben az élet céltalan véletlen. ... Arra gondoltam az előbb, hogy van-e ott is emberi szenvedés.”

Móra ezzel a képpel fejezi be a novellát – Haar ekkor már halott volt. „Én soha azon az úton végig nem megyek többet úgy, se a Berenice hajára nem nézek anélkül, hogy

az oldalamon ne érezném Frédit, aki óriás-ként járt a számok rejtélyei között, és egy fű mosolyával szenvedett az emberek között.

Kodály hegyi sétáira – a Szabadság-hegyen, Mátraházán vagy Galyatetőn – keveseket vitt magával, s a hegyen is szűkszávú maradt, vagy talán még inkább befelé forduló; a kiváltságos meghívottak életművén keresztül e séták mégis a magyar művelődés fontos fejezetévé váltak. Társai közt Sík Sándor, Rónai György, Ilyés Gyula, Pais Dezső vagy Nádasy Alfonz pannonhalmai apát nevét egyaránt megtaláljuk. Idézzük Szabolcsi Bence emlékeztetését.

Néha meglepett minket az este, kirándulás közben. A Gugger-hegy kilátójáról a város fényeit figyeltük, s a hegy mögötti völgyben, a Hármashatárhegy felé, egyszer a felszálló Hold rőt-ézüst tányérját csodálhattuk meg. Kodály sok évvel később mondogta egyik rádióbeszédében, hogy »a hegyeknek hangjuk van« – jól tudta, ismerte ő ezt a hangot már akkor is, 1920 táján. Csak így született meg a Hegyi éjszakák tündérzeneje 1924-ben.

Es egy másik kép, Vásáry Tamástól, egy negyven évvel későbbi séta emléke. „Egyszer elkísértem Szabadság-hegyi sétájára. Esteledett már, kigyúltak a fények, ott megálltunk, s ő kottával a mélybe mutatott. – Látja ott azt a fénypontot a távolban? A háború előtt ott volt a lakásunk, akkor még csak két lámpa látszott ide. Most már megszámálhatatlan...”

Hegyi éjszakák – öt zövegtelen, pasz-tellszínű női kar viseli ezt a nevet a kodályi életműben. Az első és az utolsó Hegyi éjszakák közt negyvenkét év telik el; közöttük a világ kórusművészetének huszadik századi aranykora. A teljes életmű nyitánya, az első zenekari mű szintén alkonyi-éjszakai zene: a Nyári este, aratásos búzatáblák mellett, adriai esték emlékére született, 1903-ban.

Kodály Zoltán százhusz éve született, 1882. december 16-án.

Szabó M. Gyula